

VOORBEREIDENDE LES BIJ HET PROGRAMMA WERELDRELIGIES

MUSEUM VOLKENKUNDE

Inhoud

Voor de leerkracht	p. 3
Tekst bij PowerPoint presentatie	p. 5
Filmpjes en websites	p. 8
Lessuggestie 1.	p. 9
Lessuggestie 2.	p. 10
Praktische tips	p. 13

Voor de leerkracht

Omschrijving van de museumles Wereldreligies:

De leerlingen brengen een bezoek aan verschillende zalen van de vaste tentoonstelling en krijgen een introductie op het boeddhisme, het hindoeïsme en de islam. De museumdocent vertelt over de drie religies en doet dit met behulp van een koffer vol interessante voorwerpen. Na de inleiding gaan de leerlingen in kleine groepjes aan de slag met een vragenblad. Na afloop worden de vragen kort besproken en wordt het programma afgesloten in de Boeddhazaal met het verhaal van Prins Siddharta. Dit programma is eventueel uit te breiden met een tekenworkshop boeddhisme of islam.

Welke vaardigheden worden in de museumles aangeboden:

Luisteren, discussiëren, interactie, participatie, zelf concluderen, het vergaren van kennis, begrip en herkenning.

Tijdens het bezoek aan het museum:

- Ontdekken de leerlingen dat het boeddhisme uit het hindoeïsme is voortgekomen en dat de islam de jongste wereldgodsdienst is (na het jodendom en het christendom).
- Krijgen de leerlingen aan de hand van de museumcollectie een duidelijker beeld van drie wereldreligies: het hindoeïsme, het boeddhisme en de islam.
- De leerlingen maken op een interactieve manier kennis met de herkomst van verschillende wereldreligies en kunnen deze te koppelen aan ervaringen uit hun eigen beleveniswereld.

Dit alles gebeurt aan de hand van de collectie, hands on voorwerpen, en een verhaal. Het programma met vragenblad is vooral gericht op 'al doende leren'. Het werkmateriaal is 'hands on' en technisch kwalitatief hoogstaand. De groep wordt ontvangen en begeleid door specifiek op het programma getrainde museumdocenten.

Leerdoelen voorbereidende les:

- De leerlingen weten wat ze tijdens het bezoek aan Museum Volkenkunde gaan doen.
- De leerlingen hebben een globale indruk gekregen van een aantal voorwerpen die horen bij het hindoeïsme, het boeddhisme en de islam.

Doelgroep:

groep 7 en 8

Vakoverstijgend en verdiepend lesprogramma:

Het museumprogramma en de opdrachten zijn vakoverstijgend. Het raakt de vakken aardrijkskunde, geschiedenis en godsdienst.

Leergebied en kerndoelen:

De opdrachten sluiten aan bij verschillende leergebieden in het primair onderwijs waaronder Oriëntatie op jezelf en de wereld: Mens en Samenleving kerndoel 37 en 38, Ruimte kerndoel 49, Kunstzinnige oriëntatie kerndoel 55 en 56.

Lesmethodes:

Wereldzaken (Zwijssen) les 2 De grote godsdiensten; *Meander* (Malmberg), groep acht, thema Allemaal mensen; *Wereldwijd geloven* (Kwintessens) thema's hindoeïsme, boeddhisme en islam; *De Verhalencarroussel* (Uitgeverij Damon) dl. 1 voor groep 3/4 over het boeddhisme, dl. 2 voor groep 4/5 over het hindoeïsme en dl. 5 voor groep 7 over de islam.

Welke basiskennis wordt er van leerlingen verwacht voordat ze naar het museum gaan:
wereldreligies De grote godsdiensten van de wereld. Dit zijn het hindoeïsme, het boeddhisme, het jodendom, het christendom en de islam. In het museum worden drie van deze grote godsdiensten behandeld: het hindoeïsme, het boeddhisme en de islam behandeld.

religie De godsdienst die mensen hebben en de manier waarop ze die beleven.

hindoeïsme Oosterse godsdienst waarbij meerdere goden worden vereerd. De belangrijkste zijn Brahma, Shiva en Vishnu.

boeddhisme Belangrijke godsdienst in Oost-Azië, die gesticht is door de historische Boeddha, prins Siddhartha Gautama.

islam Geloof in Allah en de profeet Mohammed, met de Koran als heilig boek.

cultuur Het eigene van een groep mensen.

Tekst bij PowerPoint presentatie met een introductie op het hindoeïsme, het boeddhisme en de islam noodzakelijk

Duur: ca. 30 minuten

Indien er voldoende voorbereidingstijd is, kan ervoor gekozen worden om gedurende drie dagen één van de wereldreligies te behandelen met de leerlingen. Dag 1: slide 1 t/m 5, dag 2: slide 6 t/m 8, dag 3: slide 9 t/m 11

Aandacht richten (5 min.):

Binnenkort brengen we een bezoek aan Museum Volkenkunde. Wie kent dit museum? Wie is hier wel eens geweest? *Inspelen op de reacties van de leerlingen.*

Start PowerPoint met tekst om voor te lezen (20 min.):

Slide 1: buitengevel Museum Volkenkunde en titel programma Wereldreligies:

Museum Volkenkunde is samen met het Tropenmuseum Junior en het Tropenmuseum in Amsterdam en het Afrikamuseum in Berg en Dal, één museum op drie locaties.

Samen hebben zij de grootste volkenkundige collectie van Nederland, namelijk meer dan 400.000 voorwerpen. In Museum Volkenkunde staan 4000 van deze unieke objecten tentoongesteld. Je kunt in Museum Volkenkunde als het ware een wereldreis maken door acht verschillende zalen: Indonesië, Oceanië, China, Japan en Korea, Noord Amerika en de Noordpoolgebieden, Midden- en Zuid-Amerika, Afrika en West- en Centraal Azië. Wij gaan het museumprogramma 'Wereldreligies' doen en bezoeken daarbij vier verschillende zalen, namelijk de Azië tentoonstelling, de Afrika tentoonstelling, de Indonesië tentoonstelling en de Boeddhazaal.

Optioneel: Meer over museum algemeen en de vaste collectie:

<http://volkenkunde.nl/nl/iconen>

Slide 2: de vijf grote wereldgodsdiensten of 'wereldreligies'

Van de vijf grote wereldgodsdiensten: hindoeïsme, boeddhisme, jodendom, christendom en islam, worden er drie tijdens het museumbezoek behandeld. Dit zijn: het hindoeïsme, het boeddhisme en de islam.

Slide 3: het hindoeïsme

Van het hindoeïsme wordt gezegd dat het de oudste godsdienst van de wereld is. Het is duizenden jaren oud en ontstaan in India. Het is een geloof dat op heel veel manieren wordt beleefd. Daarom verschilt deze godsdienst per land, per streek of zelfs per dorp.

Wie weet er al iets over het hindoeïsme?

Hindoes geloven in Brahman, dat is een goddelijke kracht die in alle natuurlijke dingen aanwezig is. Omdat Brahman de kern is van alles, verdienen alle mensen, dieren, planten en andere dingen in de natuur eerbied en respect. Hindoes kennen wel heel veel verschillende goden en godinnen. Al deze goden en godinnen laten een stuk van Brahman zien. De drie belangrijkste goden zijn:

Slide 4: Brahma, Vishnu, Shiva

Brahma (*niet te verwarren met Brahman*) laat de scheppende kracht van Brahman zien. Brahma is de god die het heelal heeft geschapen. Hij wordt afgebeeld met vier hoofden die

naar de vier windrichtingen kijken. *Zijn vrouw, Saraswati, is de godin van de kunst en het onderwijs.*

Vishnu is de beschermer van het heelal. Hij is de zonnegod die licht en leven geeft. Vaak wordt hij afgebeeld op een adelaar of slapend op een reuzenslang. *Zijn vrouw is Lakshmi, de godin van geluk en rijkdom.*

Shiva staat voor de vernietigende kracht van Brahman. Shiva laat alles vergaan, zodat het vervolgens weer opnieuw kan beginnen. Shiva is dan ook de god van de wedergeboorte. Hij wordt onder andere afgebeeld als heer van de dans omringd door een vlamcirkel, die de nooit eindigende cirkel van de tijd symboliseert. *Zijn vrouw is de godin Parvati. Zij wordt vereerd als vriendelijke en zachte moedergodin.*

In het museum gaan jullie ook beelden zien van deze goden. Hindoes mogen een eigen god uitkiezen of als hij gaat bidden een god uitkiezen om zijn offers aan te geven. *Wie weet wat een offer is?*

Slide 5: offers

Offers of 'offerandes' zijn een soort cadeautjes aan de goden, bijvoorbeeld, rijst, fruit of mooie bloemen. *Waarom denk je dat mensen offeren aan de goden?*

Slide 6: het boeddhisme

Het geloof dat uit het hindoeïsme is ontstaan, is het boeddhisme. Er zijn veel verschillende stromingen binnen het boeddhisme. *De huidige drie hoofdstromingen zijn: De huidige drie boeddhistische hoofdstromingen zijn het Theravada (Zuidoost-Azië), Mahayana (China, Japan) en Vajrayana (Tibet).* Volgelingen van de Boeddha noemen we boeddhisten. Boeddha is geen God: de Boeddha was gewoon een mens, geboren als een prins. Zijn naam was Siddhartha Gautama. Boeddhisten geloven dat je zelf bepaald wat er tijdens en na je leven met je gebeurt. Sommigen geloven bijvoorbeeld dat je steeds opnieuw geboren wordt en dat het leven dat je leidt, bepaald hoe je geboren wordt. Wat je doet tijdens je leven, goede en slechte dingen, heet 'karma'. Leid je een slecht leven, dan word je bijvoorbeeld opnieuw geboren als een dier wat laag bij de grond leeft. Leid je een goed leven, dan word je opnieuw geboren als mens: rijker dan je in je vorige leven was. Ze geloven dat wanneer je héél goed leeft en héél erg wijs bent, je in een soort hemel kunt komen en niet opnieuw geboren wordt op aarde.

Slide 7: de boeddhazaal in Museum Volkenkunde

In het museum bezoek je de boeddhazaal waar vijf grote Japanse Boeddhabeelden staan.

Slide 8: boeddhistische kloosters

Dharma is een belangrijk woord in het boeddhisme en het betekent de 'boeddhistische leer' (of 'lessen'). 'Sangha' is nog zo'n belangrijk woord. Dit betekent de gemeenschap van volgelingen van de Boeddha. Arme gezinnen in Azië brengen hun kinderen regelmatig naar een boeddhistisch klooster. Zij hopen dat hun kinderen daar een goed leven zullen hebben. *Hoe zouden jullie het vinden om in een klooster te wonen, apart van je ouders?*

Boeddhistische nonnen en monniken leiden een sober leven in kloosters. Ze bestuderen heilige teksten, zingen, mediteren en helpen mee met de dagelijkse werkzaamheden in het klooster. De leer van de Boeddha wordt dus de 'dharma' genoemd. Nonnen en monniken krijgen eten van de gemeenschap, van de mensen uit het dorp waar hun klooster staat. Met

een bedelnap (een soort pan met deksel) staan zij 's ochtends en 's avonds in het dorp en krijgen eten van de mensen.

Slide 9: de islam

De islam is na het jodendom en het christendom het jongste monotheïstische geloof. Monotheïstisch betekent geloof in één God. Deze drie godsdiensten zijn aan elkaar verwant omdat ze de persoon Abraham als aartsvader erkennen. Islamitische mensen noemen zichzelf moslims. Een moslim is iemand die gelooft dat God of 'Allah' de enige god is en dat de profeet Mohammed (1400 jaar geleden) de boodschappen van Allah aan de mensen heeft doorgegeven. Er leven op de hele wereld meer dan een miljard moslims. De meesten moslims wonen in het Midden-Oosten, Afrika en Azië.

Slide 10: de Koran

De Koran is het heilige boek van de islam. De verhalen in de Koran zijn door God of Allah verteld aan de profeet Mohammed. Hij wordt daarom 'de boodschapper' van God genoemd. *Wie kent nog meer heilige boeken? De Bijbel van het christendom en de Thora van het jodendom.*

Slide 11: de Ka'ba

Moslims leven volgens vijf regels van de islam. Dit zijn de zuilen van de islam. Een hele belangrijke zuil is de vijfde zuil: de bedevaart naar Mekka, de hadj. Iedere moslim die het geld heeft en gezond is moet één keer in zijn of haar leven naar Mekka.

Kennen jullie misschien iemand die naar Mekka is geweest?

In Mekka staat de Ka'ba, een grote zwart vierkant gebouw, het heiligdom van moslims. Moslims richten zich, overal ter wereld, richting de Ka'ba tijdens het dagelijks gebed. Het dagelijks gebed is ook één van de islamitische zuilen of regels.

Slide 12: Aziëzaal

In de Aziëzaal in Museum Volkenkunde staan veel spullen die te maken hebben met de drie geloven die zojuist besproken zijn. Tijdens jullie museum bezoek zal de museumdocent jullie spullen laten zien en gaan jullie ook zelf aan de slag met een vragenblad.

Tot ziens in het museum!

Filmpjes en websites ter voorbereiding *optioneel*

Bekijk klassikaal de twee uitzendingen (2x 15 minuten) van 'Heilige Huisjes'. Ze geven een beeld over de moskee, het gebedshuis van de islam:

http://www.npo.nl/heilige-huisjes/29-06-2011/NPS_1182154

En over de hindoetempel, het gebedshuis van het hindoeïsme:

http://www.npo.nl/heilige-huisje/11-05-2011/NPS_1182148

Korte introductie (2 minuten) waarbij de vraag wordt gesteld over leven, dood en geloven. Zeer kort worden aan gestipt: het hindoeïsme (reïncarnatie) en de monotheïstische godsdiensten, het jodendom, het christendom en de islam:

<http://www.schooltv.nl/video/een-godsdienst-wat-is-dat-veel-mensen-stellen-vragen-over-het-leven/>

Extra achtergrondinformatie

<http://www.vijfgodsdiensten.nl/>

<http://www.samsam.net/godsdiensten/>

<http://www.samenleven.info/>

Lessuggestie 1: Collage maken en presenteren *optioneel*

ter voorbereiding of naverwerking van het museumbezoek

Duur: 2 uur

Leerdoelen: inzicht in de vijf grote wereldreligies, zoeken van informatie op internet, presenteren voor een groep

Benodigdheden: computer, printer, eventueel: kranten en tijdschriften, per groepje een groot vel papier of karton

Vijf groepen maken ieder een collage van één geloof en presenteren dit aan elkaar. Maak gebruik van de zes juiste woorden uit de lijst en leg uit wat ze betekenen. Haal informatie uit het museumbezoek, het museum vragenblad, zoek beeldmateriaal op internet (van vroeger en nu) en maak gebruik van de website: <http://www.samsam.net/godsdiensten/>.

Hindoeïsme	Boeddhisme	Jodendom	Christendom	Islam
Brahman	Siddharta	Abraham	Jezus Christus	Mohammed
Veda's	Sangha	Tenach	Bijbel	Ramadan
Mandir	Dharma	Synagoge	Priester	Mekka
Puja	Monnik	Rabbijn	Kerk	Moskee
Ganges	Klooster	Sjabbat	Avondmaal	Koran
Offers	Nirvana	Koosjer	Tien geboden	Vijf zuilen

Lessuggestie 2: Maak je eigen altaar thuis of in de klas *creatieve naverwerking optioneel*

Duur: 1,5 uur

Benodigheden: een schoenendoos of kistje, persoonlijke plaatjes, 'offerandes' (kaarsen, bloemen, beeldjes etc.) van de leerlingen thuis, stiften, gekleurde (glans)folie, lijm, schaar

Inleiding *om voor te lezen*

Bergtoppen, bomen, een tempel of een tafeltje thuis: veel volwassen mensen, maar ook kinderen hebben een behoefte aan een speciaal plekje. Om bijvoorbeeld te offeren, te bidden, te herdenken, te mediteren en tot zichzelf te komen. Volgens de regels van een geloof, of op een heel persoonlijke manier. Meestal iets van allebei, want opgelegde vormen en lege rituelen werken niet. Hoe je je altaar ook maakt, het is een plek waar krachten samenkomen, een plek van aandacht. Religieus in de oorspronkelijke zin van het Latijnse woord 'religare', 'verbinden'. En 'heilig' in de zin van 'heel'.

Het begint misschien met familiefoto's (van bijzondere momenten of van iemand die is overleden), een kaars, een bijzondere steen. Dan komt je totemdier erbij en wat krachtvoorwerpen. De mandala die je aandacht richting geeft. De goden die je inspireren. De heiligen die je steunen... Je eigen altaar, een plek voor inspiratie, devotie en bidden, is ontstaan!

Om te bespreken klassikaal of in een groepje:

- Wat is een altaar?

.....

- Heb je thuis een altaar? En hoe gebruik jij hem?

.....

- Vertel elkaar welke voorwerpen jij in je altaar hebt geplaatst en waarom.

.....

Laat leerlingen eventueel een foto meenemen van hun altaar.

Voorbeelden van altaren

Tips en richtlijnen om een eigen altaar te maken

Dit kan op een bepaalde plek maar het kan ook een verplaatsbaar altaar zijn in een doosje of een kistje dat op z'n kant is gezet. Het kan groot of klein zijn.

Stap 1: Zoek een plek voor je altaar

Vind een speciale plek waar je je altaar gaat plaatsen. Dit kan in een hoek van een kamer zijn, op een tafel, een nachtkastje, in een op z'n kant gezette doos of kistje. Er is niet echt een "perfecte" plaats voor je altaar. Belangrijk is om een plek te vinden die groot genoeg is om je belangrijkste dingen op te zetten en waar je er elke dag even bij kan gaan zitten. Wanneer je de juiste plek voor het altaar hebt gevonden kun je beginnen het altaar op te stellen.

Stap 2: Kies tenminste één thema voor je altaar

Kies één of meerdere thema's voor je persoonlijke altaar die je ruimte beschrijven. Bijvoorbeeld, de altaar in mijn slaapkamer is een plek om mijn gidsen en voorouders te eren maar ook om mijn dromen en mijn doelstellingen te bekrachtigen. Je kunt je heilige plek inrichten voor meditatie, ontspanning, inspiratie of innerlijke kracht. Een goede vraag om jezelf te stellen is: waarvan wil ik MEÉR in mijn leven? Liefde? Vrede? Plezier? Geld?

Stap 3: Kies 5-10 belangrijke dingen voor je altaar

Afhankelijk van het thema dat je hebt gekozen kies je voorwerpen die jezelf inspireren en die jouw thema vertegenwoordigen. Opnieuw, er zijn geen “goede” of “foute” voorwerpen voor in je altaar, dus vertrouw op je intuïtie en kies de voorwerpen die volgens jou het best passen.

Voorwerpen die je bijvoorbeeld kunt kiezen:

Kaarsen, verse bloemen, inspiratiestenen, kristallen, foto's van mensen van wie je houdt, foto's van spirituele figuren, of zij die jou inspiratie zijn, gedrukte literatuur die een speciale betekenis voor je heeft, elementen uit de natuur (bijv. veren, stenen, hout, schelpen).

Stap 4: 'Zegen' je altaar

Wanneer je voelt dat je altaar compleet is, neem je een paar minuten de tijd om de ruimte en het altaar te 'zegenen'. Je kunt dit doen door een gebed op te zeggen en/of het uitspreken van een positieve intentie over wat je meer zou willen in het leven of waar je dankbaar voor bent.

Stap 5: Gebruik je altaar hoe en wanneer jij dat wilt

Sommige mensen vinden een persoonlijk altaar alleen een mooi hoekje om te bewonderen. Je kunt je altaar ook daadwerkelijk gebruiken, bijvoorbeeld door een dagelijks ritueel te hebben waarbij je voor je altaar bidt, mediteert of je intentie voor de dag opzegt.

Praktische tips

Het lesmateriaal

Om het museumbezoek voor te bereiden en na te bespreken met uw leerlingen, kunt u gebruik maken van de PowerPoint die op deze website wordt aangeboden. De begeleidende tekst bij de PowerPoint vindt u in deze docentenhandleiding.

Begeleiding

Voor het programma worden de leerlingen verdeeld in kleine groepen (max. 5 groepjes). Afhankelijk van de zelfstandigheid van de leerlingen kunt u begeleiders meenemen om de leerlingen te assisteren tijdens de speurtocht. Het minimum aantal begeleiders dat wij u vragen mee te nemen is twee begeleiders per vijftien leerlingen.

Deelnamebewijs

Het is van belang dat u het deelnamebewijs dat u ontvangt bij inschrijving op www.cultuureducatiegroep.nl meeneemt naar het museum op de dag van uw bezoek. U ontvangt dit deelnamebewijs per e-mail direct na inschrijving en kunt het downloaden op uw Mijn School account op www.cultuureducatiegroep.nl. Vergeet deze s.v.p. niet. Dit is uw toegangsbewijs!

Garderobe

Leerlingen hangen hun jassen in een onbewaakte garderobe. Er zijn ook kluisjes aanwezig voor eventuele waardevolle spullen van leerkrachten en begeleiders. Hierin moeten ook grote tassen en rugzakken opgeborgen worden omdat deze niet mee het museum in mogen. U hebt een euro nodig om een locker af te sluiten; deze euro krijgt u retour bij het openen van de locker. Indien u veel leerlingen heeft die waardevolle spullen in hun tas hebben, kunt u informeren naar de beschikbaarheid van een grote locker waar alle rugzakken van de leerlingen in kunnen.

Tijdsduur van het bezoek

Het bezoek aan het museum duurt anderhalf uur. Afhankelijk van het enthousiasme en de spanningsboog van de leerlingen kan het iets korter of langer zijn. Het programma inkorten is niet wenselijk. Houdt u er bij het vullen van de parkeermeter rekening mee dat er na afloop van het programma vaak nog leerlingen even naar het toilet moeten en dat u nog naar de auto terug moet lopen.

Mobiele telefoon

Wij verzoeken leerlingen, leerkrachten en andere begeleiders hun mobiele telefoon op stil te zetten. Uiteraard kan een mobiel als foto toestel gebruikt worden (zonder flits).

Leuk voor op de website of nieuwsbrief van de school

Fotograferen (zonder flits) of het maken van video-opname is toegestaan.

Bezoekadres

Museum Volkenkunde
Steenstraat 1
2312 BS Leiden

Tel: 088 0042800

reserveren@volkenkunde.nl

<http://volkenkunde.nl/nl/adres-route>